

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.IV.21.162/2016/9.

A tanács tagjai:

Dr. Baka András a tanács elnöke
Dr. Kovács Zsuzsanna előadó bíró
Böszörményiné dr. Kovács Katalin bíró

A felperesek: I.-II. rendű

A felperesek képviselője:

Dr. Rab Ferenc ügyvéd

Az alperes:

Budapest Környéki Törvényszék

Az alperes képviselője:

Országos Bírósági Hivatal Jogi Képviseleti Osztály, ügyintéző: dr. Bőke Katalin

A per tárgya:

bírósági jogkörben okozott kár

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.21.393/2015/3/II.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Fővárosi Törvényszék 27.P.22.237/2011/77.

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felpereseknek együttesen 300.000 (háromszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Néhai ..., született .. örökhagyó 1991. július 19-én végrendelkezési céllal felkereste a Gödöllői Városi Bíróság közjegyzőjét. A közjegyző az örökhagyó és I. rendű felperes jelenlétében magánokirati formában megszövegezte és írógépén leírta a végrendeletet, melynek keltezése: Veresegyház, 1991. július 19. napja. Az elkészített végrendeletet az örökhagyó a közjegyző előtt

1991. július 22-én írta alá, amelynek tartalma szerint a .. hrsz. és a .. hrsz. alatt felvett ingatlanokat egymás közt egyenlő arányban az örökhagyó felperesekre kívánja hagyni. A közjegyző 2/1991. ügyszám alatt közjegyzői tanúsítvánnyal igazolta, hogy az örökhagyó a végrendeletet 1991. július 22. napján Gödöllőn előtte írta alá. A közjegyző az örökhagyó tanúsítvánnyal ellátott aláírását tartalmazó végrendeletet átadta az örökhagyónak, a tanúsítványt azonban az ügykönyvbe nem vezette be, és az iratot nem helyezte el a közjegyzői irattárban. Az örökhagyó 2009. február 25-én történt elhalálozását követően a hagyatéki eljárás során a végrendelet tárgyát képező veresegyházi ingatlanokat az eljáró közjegyző a végrendelet alaki hibájára tekintettel végzésével ideiglenes hatállyal, majd teljes hatállyal a Magyar Államnak adta át.

- [2] A felperesek ezt követően keresetet terjesztettek elő a Magyar Állammal szemben hagyatéki hitelezői igény megfizetése iránt. A Fővárosi Bíróság a 21.P.21.050/2011/8. számú végzésével a pert a jelen per jogerős befejezéséig felfüggesztette.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [3] A felperesek keresetükben a végintézkedéssel érintett két ingatlan értéke, összesen 31.000.000 forint és kamatai megfizetésére kérték kötelezni az alperest. A felperesek kereseti álláspontja szerint az eljáró közjegyző alakilag hibás végrendeletet készített, emiatt estek el attól, hogy a végrendeletben juttatott ingatlanok végrendeleti örökösüként az ingatlan tulajdonjogát megszerezzék.
- [4] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Hivatkozott a követelés elévülésére, érdemben azzal védekezett, hogy a felperesek igényérvényesítése idő előtti, továbbá a közjegyző nem járt el jogellenesen, amikor az örökhagyó kérésének megfelelően az örökhagyó által készített végrendeleten az aláírását hitelesítette, és érvelt azzal is, hogy a jelen per előkérdése a hagyatéki hitelezői igény tárgyában folyamatban lévő pernek.

Az első- és másodfokú ítélet

- [5] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. és II. rendű felpereseknek személyenként 15.500.000 forintot és ezen összegnek 2009. február 26. napjától járó törvényes mértékű kamatát, valamint egymás közt egyenlő arányban 1.435.100 forint perköltséget, továbbá rendelkezett az elsőfokú eljárási illeték viseléséről.
- [6] Az elsőfokú bíróság - az alperes védekezésére tekintettel - rögzítette, hogy a perbeli időszakban a végrendelet készítésekor a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény (Bsz) 38. §-a értelmében a közjegyzők a bíróság kötelékébe tartoztak, feladataikat állami alkalmazottként látták el. Ebből következően az alperes a közjegyző

eljárása során okozott kárért a Ptk. 349. § (1) és (3) bekezdései alapján felel a kártérítés szabályai szerint.

- [7] Az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok értékelése alapján arra a következtetésre jutott, hogy az örökhagyó megbízása arra irányult, hogy a közjegyző készítse el a végrendeletét, azaz joghatás kiváltására alkalmas okiratba foglalja a végakarátát. Az elsőfokú bíróság megállapítása szerint ezt alátámasztja, hogy a közjegyző kizárólag közokirati formában készíthet végrendeletet, továbbá a tanúk vallomása, valamint az, hogy a perben beszerzett és aggálymentesnek tekinthető szakvélemény megállapítása szerint a végrendeleten megjelölt napon és a közjegyzői tanúsítás napján készült közjegyzői iratok, valamint a perbeli végrendelet ugyanazon az írógépen készültek. A közjegyző a névaláírás tanúsításának szabályait megsértette azzal, hogy magánokiratot készített, majd azon az örökhagyó aláírását tanúsította, továbbá a tájékoztatási kötelezettségét is megsértette, nem hívta fel a figyelmet arra, hogy a kizárólag közjegyzői aláírási tanúsítványt tartalmazó végrendelet joghatás kiváltására nem alkalmas. A perbeli végrendeletet a közjegyző jogszabályt sértve nem vezette be a hitelesítések névjegyzékébe (ügykönyvbe), így az nem lelhető fel a közjegyzői irattárban sem. Mindebből megállapította az elsőfokú bíróság, hogy a közjegyző megsértette az aláírás tanúsítására vonatkozó jogszabályok előírásait is, melyek következményeként joghatás kiváltására alkalmatlan végrendeletet készített, ezt a körülményt a közjegyző felróható magatartása következtében az örökhagyó nem ismerhette fel, ezért az alperes terhére a jogellenes, felróható magatartás megállapítható.
- [8] Az elsőfokú ítélet további indokolása szerint a Ptk. 349. § (1) bekezdésének az államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség különös szabálya teljesült, mert a felperesek a közjegyző hagyatéki eljárása során a rendes jogorvoslatot igénybe vették, a végrendelet érvényességének megállapítása iránt indított per ugyanakkor már nem feltétele a hivatkozott jogszabályi rendelkezésnek. Az alperes jogellenes magatartásával okozati összefüggésben a felpereseket kár érte azzal, hogy a közjegyző által készített okirat joghatás kiváltására való alkalmatlansága miatt nem örökölhették meg a végrendeletben juttatott két ingatlant. Az elsőfokú bíróság az okozott kár összegét, a végrendelet tárgyát képező ingatlanok értékét a keresetben foglaltak alapján fogadta el.
- [9] Az elsőfokú bíróság az alperes elévülés kifogását nem találta alaposnak, megállapítva, hogy a felperesek az igényüket az elévülési időn belül terjesztették elő. Rögzítette, hogy a felperesek által a hagyatéki hitelezői igény tárgyában kezdeményezett per felfüggesztésre került, ezért a jelen per tárgyalásának felfüggesztésére nincs eljárási lehetőség, de eljárásjogi akadály hiányában sem állna fenn a felfüggesztés feltétele, miután a jelen perben érvényesített kártérítési igényben hozandó döntésnek nem előkérdése a hagyatéki hitelezői igény

tárgyában hozandó döntés. Az elsőfokú bíróság nem fogadta el az alperesek azon érvelését sem, hogy a felperesek Ptk. 340. § (1) bekezdése alapján fennálló kárenyhítési kötelezettsége körébe tartozna a hagyatéki hitelezői igény érvényesítése és a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránt a per indítása.

- [10] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta és az alperest az I. és II. rendű felperesek részére személyenként 358.775 forint másodfokú perköltség fizetésére kötelezte, valamint rendelkezett a fellebbezési illeték viseléséről.
- [11] A másodfokú bíróság egyetértett az elsőfokú bíróság álláspontjával abban, hogy a Bsz. 38. és 40. §-ai alapján a közjegyzők a megyei bíróság alkalmazásában látták el tevékenységüket, ezért az alperes felelőssége az alkalmazottjáért a Ptk. 348. § (1) bekezdése alapján fennáll, továbbá a perbeli esetben a Ptk. 349. § (1) bekezdésének alkalmazása során a kártérítési felelősség különös feltételei is teljesültek, és a perbeli követelés nem évült el.
- [12] A másodfokú bíróság kiemelte, hogy a perben a bizonyítás tárgyát elsődlegesen az képezte, hogy az örökhagyó a közjegyzőtől végrendelet szerkesztését, vagy kizárólag az okiraton aláírásának a hitelesítését kérte. Kifejtette, hogy a végrendelet utolsó bekezdésének megszövegezése, mely szerint a végakaratot elolvasás és értelmezés után a gödöllői városi közjegyző előtt az örökhagyó saját kezűleg aláírta, cáfolja a közjegyző perben tett tanúvallomását, miszerint az okiratot nem ő szerkesztette. Ezen fordulat alkalmazását laikus által szerkesztett végrendelet esetén semmi sem indokolja, az az okirat szerkesztésénél közjegyző közreműködésére utal. Ezt erősíti a perben kirendelt írásszakértő véleménye, amelynek kategorikus megállapítása szerint az eredeti végrendelet és a vizsgált, azonos időben készült közjegyzői okiratok azonos írógéppel készültek. Mindezek alapján nem vonható kétségbe a felpereseknek az az előadása, hogy az örökhagyó végintézkedés szerkesztése érdekében fordult az alpereshez, aki az okiratot hivatali helyiségében az örökhagyó kívánságának megfelelően megszerkesztette. A perbeli időszakban hatályos, 1/1984. (II. 29.) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) 8. § (1) bekezdése szerint a közjegyző ügykörén belül okiratot kizárólag az arra megszabott alakban állíthat ki, amely ebben az esetben közjegyzői okiratnak minősül, melyre a Pp. 195. § rendelkezései az irányadók. Az alperes által az ügykörén belül szerkesztett okirat a jogszabályban előírt alaki feltételeknek nem felel meg, közokiratnak nem tekinthető, joghatás kiváltására nem alkalmas, amelyre az örökhagyó akarata nyilvánvalóan nem irányulhatott. Ezért az alperes magatartása a kártérítési felelősséget megalapozza.
- [13] Rámutatott a másodfokú bíróság arra is, hogy az IM rendelet 5. §-a szerint a közjegyzőt az aláírás tanúsítása érdekében előtte megjelenő ügyfél esetén tájékoztatási kötelezettség terheli, amelynek a perben eljáró közjegyző ugyancsak nem tett eleget. A

közjegyzőnek tájékoztatni kellett volna az örökhagyót arról, hogy az írásbeli végrendelet érvényes létrejöttéhez két tanú közreműködése is szükséges (Ptk. 629. § (1) bekezdés b) pont). Az alperes alkalmazásában eljáró közjegyző részéről a tájékoztatás megtörténte a perben nem nyert igazolást. Ez a mulasztás olyan jogellenes és súlyosan felróható magatartásnak minősül, amely a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján az alperes kártérítési felelősségét megalapozza.

- [14] Nem fogadta el a másodfokú bíróság az alperesnek a felperesek kárenyhítési kötelezettségére vonatkozó érvelését, rámutatva arra, hogy nem várható el a károsulttól az okozott kár külön perrel, saját költségén történő csökkentése vagy megszüntetése.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [15] A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, annak hatályon kívül helyezése és elsődlegesen a kereset elutasítása, másodlagosan a per megszüntetése, harmadlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása érdekében. Felülvizsgálati álláspontja szerint a jogerős ítélet tévesen állapította meg a kártérítési felelősségét a felperesek által azon okból elszenvedett kárért, hogy az örökhagyó hagyatékából végrendeleti örökösként nem részesülhettek.
- [16] A megfelelő személyek perben állása hiányában a jelen ügyben a végrendelet érvényességének kérdésében döntés nem hozható, így jogellenes magatartásnak minősíthető érvénytelen végrendelet készítése, mint károkozó magatartás a perben nem nyerhetett bizonyítást.
- [17] Az eljáró bíróságok a Pp. 206. § (1) és (3) bekezdéseit megsértve a bizonyítékok logikátlan és okszerűtlen mérlegelésével, tévesen jutottak arra a következtetésre, hogy az örökhagyó a közjegyzőt végrendelet készítése végett kereste fel. A másodfokú bíróság által értékelt peradatok nem elegendők a felperesek állításának tényként való megállapításához. A közjegyzőnek semmilyen érdeke nem fűződött ahhoz, hogy erre vonatkozó felkérés esetén ne készítsen közvégrendeletnek minősülő okiratot, ezzel szemben éppen az örökhagyó részéről merülhettek fel költséghatékonysági megfontolások.
- [18] A jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a felperesek kára azon elmaradt vagyoni előnyben jelentkezhet, amelytől az általuk nyújtott tartást, mint hagyatéki terhet meghaladó értékben a végrendeleti öröklés hiányában elestek. Ebből következően a kár csak akkor lesz megállapítható, ha a felperesek által az örökség fejében nyújtott tartás ellenértéke a jelenleg felfüggesztett perben megállapítást nyer. Ez utóbbi per a jelen pernek előkérdése, ezért a felperes jelen perben érvényesített kártérítési igénye időelőtti. Ezen túlmenően a jogerős ítélet a kár összegszerűségét a káronszerzés tilalmába ütközően határozta meg. A felperesek egyidejűleg nem rendelkezhetnek hitelezői követeléssel a

törvényes örökösrel szemben és ezt a követelést is magában foglaló kártérítési igénnyel. A jogerős ítélet a Ptk. 340. §-át megsértve állapította meg, hogy a felpereseket kárenyhítési kötelezettség nem terhelte. Miután a hagyatéki hitelezői igény tárgyában indult perben még nincs döntés, a jogerős ítélet a Ptk. 355. § (4) bekezdését megsértve állapította meg a kár összegét.

- [19] Az alperes a felperesek ellenkérelmére benyújtott beadványában, fenntartva a felülvizsgálati kérelemben kifejtett álláspontját, hivatkozott arra is, hogy az IM rendelet 40. § (1) és (2) bekezdései értelmében a közjegyzők tekintetében a munkáltatói jogkör gyakorlójának az igazságügyi miniszter minősül, ezért a Ptk. 348. § (1) bekezdése értelmében is ő köteles helytállni a közjegyző esetleges károkozásáért. Ezért a felperesek nem a megfelelő alperessel szemben érvényesítik a kártérítési igényüket.
- [20] A felperesek a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérték. Érvelésük szerint a Ptk. 349. §-a alapján érvényesített kárigény tárgyában indult pernek nem előfeltétele a végrendelet érvényességének megállapítása iránti per megindítása. Az eljáró bíróságok pedig a per adatainak okszerű mérlegelésével állapították meg, hogy az örökhagyó közvégrendelet készítésére kérte fel a közjegyzőt.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [21] A jogerős ítélet a közjegyző jogellenes felróható magatartásával bírósági jogkörben okozott kár megtérítésére kötelezte - a közjegyző eljárásáért helytállni tartozó - alperest. Az alperes védekezése többirányú volt.
- [22] A Kúria - az eljáró bíróságokkal egyetértve - nem fogadta el az alperesnek a passzív perbeli legitimációjára vonatkozó, felülvizsgálati eljárásban is fenntartott álláspontját. A közjegyzők működésére vonatkozó szabályokat a Bsz. a II. fejezetben, „Bíróságok” címszó alatt tartalmazza. A Bsz. 38. § (2) bekezdése szerint a közjegyzők a helyi bíróságoknál működnek, a 40. § (2) bekezdés alapján pedig a közjegyzők működését a megyei bíróság elnöke ellenőrzi. E rendelkezésekből és azoknak a bírósági szervezetre vonatkozó rendelkezések között való elhelyezéséből egyértelműen következik - az a bíróság alperes és a képviseletében eljáró Országos Bírósági Hivatal előtt sem ismeretlen tény -, hogy a perbeli időszakban a közjegyzők a bíróság szervezeti keretein belül, a bíróság alkalmazottjaként látták el a tevékenységüket. Önmagában abból, hogy a kinevezési jogkört a Bsz. 40. § (1) bekezdése értelmében az igazságügyminiszter gyakorolta, az előbbi megállapítás ellenkezőjére nem lehet jutni. Mindebből következően az eljáró bíróságok helyesen vizsgálták az alperes felelősségét a Ptk. 348. § (1) bekezdése alapján az alkalmazottként fennálló felelősség szabályai szerint.

- [23] A Kúria egyetértett az alperes azon felülvizsgálati álláspontjával, mely szerint a jelen perben a végrendelet érvényességének vagy érvénytelenségének kérdésében nem hozható döntés. A kereset alapján a bírósági jogkörben okozott kár szabályai szerint, a Ptk. 349. § (1) és (3) bekezdései, valamint a Ptk. 339. § (1) bekezdése alapján kellett megítélni azt, hogy a felperesek kára a közjegyző jogellenes és felróható magatartásával okozati összefüggésben következett-e be. A perben tehát nem a végrendelet érvényességének kérdésében foglalt állást a jogerős ítélet, hanem azt állapította meg, hogy a közjegyző alakilag hibás végrendeletet készített, amely joghatás kiváltására nem volt alkalmas. Ezt a tényt önmagában igazolja az, hogy a felperesek a végrendeletben juttatott ingatlanokat nem szerezhették meg.
- [24] Alaptalanul hivatkozott az alperes a Pp. 206. § (1) és (3) bekezdésében foglalt mérlegelési szabályok megsértésére. A felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok felülmérlegelésére és a tényállás megváltoztatására csak kivételesen, abban az esetben kerülhet sor, ha az eljáró bíróság a mérlegelés körébe vont adatok és bizonyítékok megállapítása és azok egybevetése során az ügy érdemére kiható, nyilvánvalóan helytelen, iratellenes, kirívóan okszerűtlen vagy a logika szabályaival ellentétes következtetésre jut. A jelen esetben ez nem állapítható meg. Az eljáró bíróságok a tanúk vallomása, a hitelesítési záradéknak ellentmondó okirati hivatkozás, valamint az okiratnak a közjegyző irodájában található írógépen történt előállításának ténye alapján okszerűen és a logika szabályainak megfelelően jutottak arra a következtetésre, hogy az örökhagyó a közjegyzőt közokiratba foglalt végrendelet készítése céljából kereste fel. Ebben a körben értékelhető az is, hogy a közjegyző az IM rendelet 21. § (2) bekezdésében foglalt kötelezettsége ellenére az aláírás hitelesítését nem vezette be az ügykönyvbe. Mindettől függetlenül, még ha az örökhagyó csupán az előre elkészített végrendeleten csupán az aláírásának hitelesítése céljából is kereste fel a közjegyzőt, amint azt a jogerős ítélet is helytállóan kifejtette, a közjegyzőnek az a mulasztása, hogy az IM rendelet 5. §-ában foglalt kötelezettségét megszegve nem tájékoztatta az örökhagyót arról, hogy végrendeleti tanúk alkalmazása nélkül az írásbeli magánvégrendelet joghatás kiváltására nem alkalmas, olyan súlyos felróható magatartásnak minősül, amely a kártérítési felelősséget önmagában megalapozza.
- [25] Nem volt osztható az alperesnek az a felülvizsgálati álláspontja, mely szerint a felperesek kára abban jelentkezhet, hogy végrendeleti örökösként nagyobb értékű ingatlanvagyonhoz jutottak volna, mint amilyen összeg az örökhagyó tartásának ellenértékeként őket hagyatéki hitelezőként megilleti. Az alperes terhére megállapított jogellenes felróható magatartással okozati összefüggésben bekövetkezett kár az, hogy a felperesek nem jutottak

hozzá a végrendeletben nekik juttatott ingatlanvagyonhoz. A jelen per kereteit meghaladja annak vizsgálata, hogy a végintézkedéssel felpereseknek szánt ingatlanok értéke hogyan viszonyul a felperes által az örökhagyó részére nyújtott tartás, ápolás értékéhez. A felperesek által a törvényes örökösrel szemben hagyatéki hitelezői igény iránt indított perben hozható döntés afelől, hogy az örökhagyó tartására fordított költség a végintézkedéssel érintett ingatlanok értékében, illetve az azok helyébe lépő kártérítés összegében megtérült-e. Helytállóan állapította meg a jogerős ítélet azt is, hogy nem vonható a Ptk. 340. § (1) bekezdése alapján a kárenyhítési kötelezettség körébe a felperesek által a hagyatéki hitelezői igény iránt - a törvényes határidőn belül - a per megindítása. Mindebből következően ennek a pernek nem előkérdése a hagyatéki hitelezői igény iránt indított per, és a jelen perben érvényesített igény sem időelőtti. Ezért a kártérítés összegszerűségében döntés volt hozható.

- [26] A kifejtettekre figyelemmel a jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül marasztalta az alperest. Ezért a Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

- [27] Ptk. 348. §, 349. §, 339., Pp. 206. §

Záró rész

- [28] A Kúria az eredménytelen felülvizsgálattal élő alperest a Pp. 78. § (1) bekezdése szerint kötelezte a felperesek ügyvédi képviselésével felmerült és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdései, valamint a 4/A. § (1) bekezdése alapján megállapított felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére.
- [29] A tárgyi illetékeljegyzési jog folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket az alperes személyes illetékmentességére tekintettel a 6/1986.(VI.26.) IM. rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

Budapest, 2017. január 25.

Dr. Baka András s.k. a tanács elnöke, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. előadó bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

AM

tisztviselő